

Η εικόνα του Βοκκάκιου στην κοινωνία και στην κριτική λογοτεχνίας της Ελλάδας του 20ού αιώνα*

Ιωάννης Δημ. Τσόλκας

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρουσία του έργου του Βοκκάκιου στην Ελλάδα σε σχέση με τους άλλους μεγάλους ιταλούς «κλασικούς» είναι περιορισμένη και μονοδιάστατη¹. Η τελευταία αυτή διαπίστωση και παραδοχή οφείλεται κυρίως στην ηθικολογούσα, «καθωσπρέπει» και υποκριτική αντίληψη της ελληνικής καθεστηκυίας τάξης. Ο Βοκκάκιος συνήθως κρίνονταν με βάση τους «ηθικούς» κανόνες του 20^{ου} αιώνα και ακόμα και το πολύπαθο τολμηρό «Δεκαήμερο» - το μοναδικό έργο που μεταφράστηκε μαζί με τη «Θησιίδα» στην ελληνική γλώσσα - λειτουργούσε μέσα σε στενά λογοτεχνικά συντηρητικά πλαίσια και αντανάκλαστα. Στην Ελλάδα μετά μόνο από τη δεκαετία του 1960 ο Βοκκάκιος αξιολογείται σύμφωνα με λογοτεχνικούς κανόνες και διαφοροποιείται πλέον από «πιπεράτες» κοινωνικές προσεγγίσεις². Η μετάφραση του *Δεκαημέρου* ανταποκρίνονταν σε συγκεκριμένες ιδεολογικές ή εμπορικές ανάγκες, προσαρμοσμένες στις εκδοτικές απαιτήσεις. Οι νουβέλες στις οποίες υπερίσχυε το τερπνόν και το αθυρόστομο εξυπηρετούσαν «εμπορικούς» σκοπούς, ενώ οι κόσμιες και «ηθικές» διηγήσεις ανταποκρίνονταν σε διδακτικούς σκοπούς των εκδοτών. Πρέπει να επισημανθεί πως οι μεταφραστές συνδέουν αρκετές φορές τα διηγήματα με το ηθικό στοιχείο, μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφερθούν σημαντικές μεταφράσεις του *Δεκαημέρου* από τους: Γεράσιμο Σπαταλά³, Νίκο Σαρλή⁴, Κοσμά Πολίτη⁵, εκείνη του Μανώλη

* Εισήγηση του Ιωάννη Δημ. Τσόλκα στην ημερίδα «Η Ελλάδα του Βοκκάκιου» που συνδιοργάνωσαν στην Αθήνα, στις 3 Ιουνίου 2013, το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο των Αθηνών, το Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Ε.Κ.Π.Α., το Laboratorio di Certaldo, το Μανιατάκειο Ίδρυμα, η Casa del Boccaccio Ente Nazionale Giovanni Boccaccio και το Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης.

¹ Ζ. Ζογραφίδου, «Sulla fortuna del Boccaccio in Grecia» στο *Critica Letteraria*, αριθ. 136, Loffredo, Napoli 2007, σ. 565.

² Για τις μελέτες και τις επιδράσεις του Boccaccio σε έλληνες μελετητές, λόγιους και συγγραφείς βλ. την αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Φιλολογίας ΕΚΠΑ της Ε. Cappellaro, *Η νεοελληνική τύχη του Giovanni Boccaccio*, Αθήνα 2003, σσ. 20-22, 187-188, 195-205, 232-238, ό.π. Ζ. Ζογραφίδου, «Sulla fortuna del Boccaccio in Grecia», σσ. 565-574.

³ Βοκκάκιος, *Εκλογές από το «Δεκαήμερο»*, μετάφραση Γερ. Σπαταλάς, εκδ. Χαραυγή, Αθήνα 1924.

⁴ Βοκκάκιος, *Δεκαήμερον*, μετάφραση Ν. Σαρλή, εκδ. Πάπυρος, Αθήνα 1972.

⁵ Βοκκάκιος, *Το Δεκαήμερον*, μετάφραση Κ. Πολίτη, εκδ. Γράμματα, Αθήνα 1993.

Βαταλάς⁶, αλλά και των προγενεστέρων, του Ανώνυμου της Βραΐλα⁷, του Αλέξανδρου Λυγηράκη⁸, του Σπυρίδωνα Βλαντή⁹, του Ανωνύμου των Αθηνών το 1911¹⁰. Οι μεταφράσεις φέρουν τη «σφραγίδα» των μεταφραστών σχετικά με την ηθική και καλλιτεχνική «συμπεριφορά» τους¹¹, όπως και της εποχής τους. Αξίζει να αναφερθεί η εισαγωγή που κάνει ο Γερ. Σπαταλάς στο προοίμιο της μετάφρασης του Δεκαήμερου για να παρουσιάσει τον Βοκκάκιο και την απήχησή του:

«Για τον μεγάλο Βοκκάκιο ... πολύ λίγα πράγματα έχουν γίνει γνωστά στον τόπο μας, κι αν πω πως ο μέγας εκείνος άνθρωπος και λογοτέχνης είναι παρεξηγημένος, και θεωρείται από τους περισσότερους σαν κάποιος κοινός πορνογράφος ... δεν θα άπεχα και πολύ από την αλήθεια»¹².

Διαπίστωση πικρή αλλά αληθινή, γιατί αν αναδιφήσει κάποιος μελετητής τις εφημερίδες ή τα περιοδικά από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα θα διαπιστώσει πως ο Βοκκάκιος ταυτίζεται με το ερωτικό, κυρίως πορνογραφικό, στοιχείο όπως και με ιστορίες διαφθοράς και ακολασίας.

Ακόμα και σε έργα αφιερωμένα στον μεγάλο φλωρεντινό συγγραφέα και διανοούμενο εντοπίζονται εντυπωσιακές «ηθικές αδυναμίες», όπως τονίζονται στο βιβλίο του Κώστα Κυριάκη *Ο Βοκκάκιος Η ζωή και το έργο του*¹³:

«το ελάττωμα του «Δεκαήμερου» είναι το γεγονός ότι ελευθεριάζει πολύ... Το σφάλμα του είναι ότι όσα είπε δεν τα εκάλυψε με ένα στοιχειώδες κάλυμμα έστω και μ' ένα φύλλον συκής. Η ωμότης της φράσεώς του η δίδουσα πληρεστέραν και σαφεστέραν εικόνα της κοινωνίας της εποχής εκείνης, κάμνει το έργο θλιβερόν δια την νεολαίαν η οποία επειδή δεν είναι εις θέσην να εμβαθύνη εις το πνεύμα

⁶ Τζοβάννι Βοκκάκιο, *Το Δεκαήμερον: Έκδοση ολοκληρωμένη, πρόλογος, επιμέλεια Μαν. Βαταλάς*, εκδ. Σπ. Δαρεμάς, Αθήνα 1971.

⁷ Τινά εκ των διηγημάτων του Βοκκακίου μεθερμηνευθέντα εκ της γαλλικής μεταφράσεως του Σαβατιέ Δεκάστρου, εκ του Τυπ. Η Ένωσις, Βραΐλα 1863.

⁸ Ι. Βοκκακίου, *Η Δεκαήμερος*, μετάφρασις Αλεξ. Λυγηράκη, Γεώργιος Φέξης, Αθήναι 1892.

⁹ *Διηγήματα δύο προς τοις είκοσιν Ιωάννου Βοκκακίου εκ λεχθέντα μεν εκ της Δεκαήμερου αυτού· νυν δε πρώτον μεταγλωττισθέντα παρά Σ[πυρίδωνος] Β[λαντή] Δ. του Φ.Φ. προς χρήσιν του των εν τη Ιταλική διαλέκτω γυμναζομένων*, Ενετίησιν 1797.

¹⁰ *Το Δεκαήμερον*, μετάφραση ανώνυμη από την ιταλικήν, με πολλές και ωραίας εκ του πρωτοτύπου εικόνas, Αναγνωστόπουλος-Πετράκης, Αθήναι 1911.

¹¹ Βλ. ό.π. Ε. Cappellaro, *Η νεοελληνική τύχη του Giovanni Boccaccio*, σσ. 218-231.

¹² Ο.π. Βοκκακίου, *Εκλογές από το «Δεκαήμερο»*.

¹³ Κ. Κυριάκης, *Ο Βοκκάκιος Η ζωή και το έργο του*, Ελληνικές γενικές εκδόσεις, Αθήναι 1942.

και τους σκοπούς του συγγραφέως υφίσταται την επίδρασιν του ασέμνου θέματος και μόνον αυτό».

Ακριβώς πάνω σε αυτό το θέμα ο Μάριος Πλωρίτης επισημαίνει πως:

«υπάρχουν αναγνώσματα και θεάματα που, ενώ καθεαυτά είναι σπουδαία... δεν είναι ωστόσο “κατάλληλα” για τη νεαρή ηλικία... Κανένας δεν σκέφτηκε να “αμφισβητήσει” τον Αριστοφάνη, τον Λουκιανό ή το Γιουβενάλη, τον Ραμπελέ, το Βοκκάκιο ή τον Βιγιόν... αλλά από κανενός δεν θα περνούσε το νου να δώσει σε παιδιά και εφήβους τα βιβλία τους σαν ελεύθερα αναγνώσματα»¹⁴.

Το θέμα του «κακού» και του «ακατάλληλου», του έξοχου έργου τέχνης που μπορεί να δώσει λαβή σε παρεξηγήσεις όταν ο δέκτης, ο αναγνώστης στην προκειμένη περίπτωση, είναι ανίκανος να δει πέρα από την επιφάνειά του είναι ζήτημα που θα απασχολήσει τους κριτικούς της λογοτεχνίας¹⁵, τους δημοσιογράφους αλλά ακόμα και τους δικαστές, όπως θα δούμε παρακάτω.

Αν επομένως τυποποιημένα η κόλαση του Δάντη συνδέεται με σκληρές και αποτρόπαιες πράξεις ή καταστάσεις που μπορεί να υποστεί ο άνθρωπος, ο Βοκκάκιος συνδυάζεται κυρίως με ανήθικες και ακόλαστες πράξεις. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν γεγονότα και πράξεις, όπως καλύπτονται από έλληνες δημοσιογράφους σε όλο τον 20^ο αιώνα, όπως:

«ενθυμίζει Βοκκάκιον, η ιστορία της παλαιοημερολογιτίσσης μοναχής... που την νύχτα της 23^{ης} Απριλίου (εις τον ναόν του Αγ. Νικολάου των παλαιοημερολογιτών εις Μενίδι) ενώ κοιμάτο τον ύπνον του δικαίου εις το παραπλεύρως της εκκλησίας ευρισκόμενον κελλί της, είδε κατ’ όναρ ότι την επεσκέφθη εις άγιος που ήρχισε να την θωπεύει. Την στιγμήν, όμως, που οι εκδηλώσεις ήρχισαν να γίνονται περισσότερον ζωηραί, εκτύπησε το «ζυπνητήρι» ωρολόγιον. Η ατυχής μοναχή αφυπνίσθη τότε έντρομος και διαπίστωσεν ότι δεν την εθώπευεν άγιος αλλά εις μεσόκοπος «μουστακαλής» που εν τη σπουδή του αναποδογύρισε το επί

¹⁴ Μ. Πλωρίτης, «Το πιστόλι και το παιδί – Επικίνδυνες ταινίες κι επικίνδυνα μέτρα» στην εφημερίδα *Ελευθερία* 16/9/1958, σελ. 1.

¹⁵ Αντίστοιχο θέμα θα αναπτύξει ο Πλωρίτης στις επιφυλλίδες του: «Περί τολμηροτήτων» στην εφημερίδα *Ελευθερία* 16/1/1959, σελ. 1, «Τέχνη και ηθική» στην εφημερίδα *Ελευθερία* 24/1/1965, σελ. 10.

του κομοδίνου της ευρισκόμενον ωρολόγιον. Εις τας φωνάς της προσέτρεξαν αμέσως οι γείτονες και συνέλαβον τον θρασύν εισβολέα, που διεπιστώθη ότι ήτο ο ... ή Τσεκούρας, ετών 40, εργάτης, έγγαμος και πατήρ 5 τέκνων»¹⁶.

Ο συνδυασμός ειδήσεων σχετικών με μοναχές και κληρικούς με ιστορίες του Βοκκάκιου είναι συνήθης. Χαρακτηριστική η μήνυση που κατατέθηκε:

«ενάντια σ' ένα παπά κάποιου χωριού των Γρεβενών. Ο καλόγηρος αυτός τη μέρα του πανηγυριού του Αγίου Αθανασίου τράβηξε έναν παντρεμένο «πιστόν» του, καμωμένον στουπί στο μεθύσι, στο κελλί του «διότι είχε κάτι μυστικόν να τω είπει». Η παρέα του «πιστού» ανησύχησε με την άρρητά του, έτρεξε στο κελλί του παπά, κι αφού έσπασε την πόρτα, βρέθηκε μπροστά σε θέαμα που άξιζε να το περιγράψει ο Αρετίνος ή ο Βοκκάκιος»¹⁷.

Η είδηση αυτή, που γράφτηκε στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, συνδέεται ειρωνικά με την προσπάθεια «εξυγίανσης» των ηθών της εκκλησίας και των οικογενειών, επειδή «οι άγιοι πατέρες της Ιεράς συνόδου» θέλουν να εντείνουν «την άμυνα της κοινωνίας» αφού «ο σημαντικός λόγος, κίνδυνος και αιτία» όλων είναι, όπως τονίζει η εφημερίδα, ότι «εξαπλούται ο κομμουνισμός».

Η είδηση τον Οκτώβριο του 1927 στον *Ριζοσπάστη* ενός αρχιμανδρίτη «όστις εφωράθη ασελγών εντός του Ι.Ν. Αγ. Δημητρίου μετά της Μ.Γ.» τιτλοφορείται «Πολύς Βοκκάκιος», δίνοντας αφορμή στην είδηση όχι τόσο το συμβάν όσο η μετέπειτα ανακοίνωση της Μητρόπολης Αθηνών «ότι ως διεπιστώθη εκ της ιατροδικαστικής εξετάσεως... ουδέν το κολάσιμον συνέβη» διότι:

«δεν ασέλησε εντός του ναού, αλλά εις το παραπλήσιο κελίον, εντός του οποίου υπήρχε κλίνη. Η μετ' αυτού συλληφθείσα γυνή, δεν είναι ελευθέρων ηθών, ως ανακριβώς εγράφη. Απεναντίας είναι καλής οικογενείας και θρησκόληπτος. Είναι χήρα και μήτηρ τέκνων, κατοικούσα εις την περιφέρειαν του Θησείου»¹⁸.

¹⁶ Εφημερίδα *Μακεδονία*, στήλη «Η Θεσσαλονίκη και ο κόσμος», 23/1/1965, σελ. 2.

¹⁷ Εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, στήλη *Σφυριές* με τίτλο «Αρχή σοφίας...», 21/2/1936, σελ. 2.

¹⁸ Εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, στήλη *Από την άποψή μας* με τίτλο «Πολύς Βοκκάκιος», 21/2/1936, σελ. 2.

Η ανακοίνωση της Μητρόπολης καταλήγει πως ο κληρικός «ηθέλησε να εκμεταλλευθεί την θρησκοληψίαν της δια σκοπούς μη συνάδοντας εις την ιερατικήν του ιδιότητα». Η εφημερίδα κλείνει την είδηση με τρόπο ειρωνικό, σαρκαστικό και «Βοκκακικό» επισημαίνοντας:

«όσοι ενόμιζαν ότι οι ήρωες του Βοκκάκιου είναι πρόσωπα φανταστικά, δεν έχουν παρά να κάμουν μια βόλτα εις τη συνοικία του Θησείου ή να μην είναι αφελείς όταν είναι στη συνοικία τους».¹⁹

Η θρησκοληψία, η χρήση αναγνωσμάτων που δημοσιεύουν διάφοροι δημοσιογράφοι και ο κώδικας ηθικής, πάντα σε συνδυασμό με τον «αμαρτωλό» Βοκκάκιο, για τον «πειρασμό να σκεφτής το πονηρό, και μόνο, για πολλούς αγίους... και τι δηλητήριο χύνεται μέσα στην καρδιά, στην ψυχή και στην ηθική του κακόμοιρου του κοσμάκη», καταγράφονται στο περιοδικό *Ο Νουμάς* στις 22 του Μάη του 1905. Κι εδώ ο Βοκκάκιος έχει την «τιμητική» θέση που του «αρμόζει» αφού ο αρθρογράφος αποστολέας της επιστολής υπογραμμίζει πως «δεν ξέρω ποιοι είναι αυτοί οι νεόβγαλτοι αγιογράφοι, που τύφλα να 'χει μπροστά τους ο Συναξαριστής ή καλύτερα ο Βοκκάκιος», αφού τους «κάνουνε να χάνουν ότι λείψανο θρησκευτικής πίστης έμενε μέσα τους». Για να καταλήξει καλώντας τη Ιερά σύνοδο

«να δείξει τη φροντίδα της για την πίστη μας και το θρησκευτικό αίσθημα του λαού, κι όχι με το να κυνηγάει το μεταφρασμένο Βαγγέλιο, που μόνο μάτια ανοίγει και δεν στρεβλώνει ψυχές, μυαλά και κρίση, όπως αυτά τα Βοκκακίστικα συναζάρια».²⁰

Στο πλαίσιο των ηθικών αυτών κανόνων ο «προκλητικός» Βοκκάκιος κατηγορήθηκε και από εκπαιδευτικούς κύκλους, αφού καθηγητής στο Ελληνικό Κολλέγιο της Θεσσαλονίκης υποστηρίζει ότι «είναι γελοίο να αναφερθεί κάποιος σ' έναν υβριστή και υποκοσμικό Βοκκάκιο, άσχετα με την – κακώς εννοούμενη – ελληνολατρία του»²¹. Αυτός ο χαρακτηρισμός «υποκοσμικός» δημιούργησε ζήτημα,

¹⁹ Ο.α.π.

²⁰ Περιοδικό *Ο Νουμάς*, Αριθ. 149, 22 Μάη 1905, στήλη «Η Κοινή Γνώμη», σελ. 12.

²¹ Εφημερίδα *Μακεδονία*, στήλη «Η Θεσσαλονίκη και ο κόσμος», 22/6/1960, σελ. 2.

αφού αναγνώστης με το όνομα Φιλίστωρ αλλά και ο συντάκτης της στήλης απάντησε στον εκπαιδευτικό ότι:

*«το Δεκαήμερο του Βοκκάκιου είναι από τα κλασικά έργα της φιλολογίας... και ο σοφός κερκυραίος και φίλος του Σολομού Ιάκωβος Πολυλάς αναφέρει ότι Δάντης, Πετράρχης και Βοκκάκιος είναι οι γενάρχαι της ιταλικής φιλολογίας, αληθώς μεγάλοι γλωσσοπλάσται (η φιλολογική μας γλώσσα, υπό Ι. Πολυλά 1892)... όσον δια τον Βοκκάκιον, δεν φαντάζομαι να κινδυνεύει η φήμη του εξ όσων περί υποκόσμου γράφει ο καλός εκπαιδευτικός, ο οποίος βεβαίως δεν πρόκειται να διδάξει το «Δεκαήμερο» εις τους μαθητάς του».*²²

Ομαδοποιώντας τα θέματα και τις ιστορίες που εμφανίζονται στην ελληνική ειδησιογραφία με αναφορές στο Βοκκάκιο υπάρχει η δυνητική ταξινόμηση σε:

Α) κοινωνικά και ηθικά θέματα:

1) τίτλος: *Αντίστροφος Βοκκάκιος*, τίτλος που εδόθη γιατί υπήρξε «ανεστραμμένον και αιμόφυρτον» διήγημα του Βοκκάκιου, αφού εισελθών στο σπίτι ο εραστής βρήκε να κοιμάται ο νόμιμος σύζυγος με τη σύζυγο και με την οποία είχε ερωτικές σχέσεις. Αντί να κρυφτεί ο εραστής κάτω από το κρεβάτι, τρύπωσε ο σύζυγος και ο εραστής τον σκοτώνει γιατί τον συνέλαβε να έχει σχέσεις με την ...νόμιμο σύζυγό του· αποτέλεσμα η καταδίκη του εραστή σε 14 χρόνια φυλακή²³.

2) τίτλος: *Ο Βοκκάκιος εις Αθήνας*, τώρα όχι ανεστραμμένος, αφού ο εραστής κρύφτηκε σε μπαούλο με φορέματα όταν εισήλθε η αστυνομία στο σπίτι του νόμιμου συζύγου, ο οποίος την είχε ειδοποιήσει επειδή είχε υποψιασθεί τις ερωτικές αταξίες της συζύγου, με αποτέλεσμα να

*«εβρυκολάκιασεν εις το Αιγάλεω το Δεκαήμερον· και αι περίφημαι διηγήσεις του εδραπέτευσαν από τας σελίδας του κι επαναλαμβάνονται... η μόνη λεπτομέρεια, που δεν αναφέρεται εις τον Βοκκάκιον είναι η Εισαγγελία Πλημμελειοδικών – διότι, απλούστατα δεν υπήρχε εις την μεσαιωνικήν Ιταλίαν»*²⁴.

3) τίτλος: *Η κόρη του Σχολείου*, όταν καθηγητής

²² Εφημερίδα *Μακεδονία*, στήλη «Η Θεσσαλονίκη και ο κόσμος», 26/6/1960, σελ. 2.

²³ Εφημερίδα *Ταχυδρόμος-Αίγυπτος*, 18/10/1959, σελ. 2.

²⁴ Εφημερίδα *Ταχυδρόμος-Αίγυπτος*, 31/3/1963, σελ. 2.

«καυτηριάζει την κοινωνικήν εξάρθρωσιν και τονίζει την υποχρέωσιν της νεολαίας ν' αφήσει την γένναν της διαφθοράς άνευ τροφοδοτήσεως» αλλά «εντός ξενοδοχείου της «Λαρίσσης» είχαν καταφύγει δύο ζεύγη ακροατών του κ. καθηγητού, μεταξύ των οποίων και η 16έτις κόρη του! Ένας ενωματάρχης του τμήματος ηθών ώθησεν την θύραν, η οποία υπεχώρησεν. Το θέαμα που επρόβαλε τότε εις τα μάτια του δημοσίου υπηρέτου, αφίνομεν εις κανένα σύγχρονον Βοκκάκιον να το ζωγραφίσει»²⁵.

4) τίτλος: *Αναπαράστασις του... 25ημέρου του Βοκκάκιου*, όταν στη Σμύρνη ένας νέος εισήλθε για να κλέψει εις οικεία και συνελήφθη από τρεις αδελφές ηλικίας 17, 16, 13 ετών,

«οι οποίες για να τον τιμωρήσουν τον εκράτησαν εις την οικεία τους επί 25 ημέρας υπό την απειλή ότι θα τον παραδώσουν εις την αστυνομίαν... ο πατήρ των νεανίδων ανακαλύψας τον νέον παρέδωκεν αυτόν εις την αστυνομίαν, αλλά ο κομψός και ωραίος νέος την φοράν ταύτην κατήγγειλε και εξήτησε την τιμωρία των τριών νεανίδων»²⁶.

5) τίτλος: *Οι 7 σύζυγοι μιας πολυγάμου φλογεράς νέας αποφασίζουν να συγχωρήσουν την απάτην της και να μην την χωρίσουν*, απάτη η οποία «εις το δικαστήριον, απεκαλύφθησαν λεπτομέρειαι που θα έκαναν να ερυθριάσει και αυτός ο Βοκκάκιος». Η απάτη ήταν ότι η νεαρά

«εξαιρετικώς ευειδής και με προκλητικές καμπύλας, έλεγε εις τους συζύγους της ότι ήτο νοσοκόμος και δι' αυτόν τον λόγον μια μόνον νύκτα κατά εβδομάδα είχε το δικαίωμα να ευρίσκεται εις την συζυγικήν εστίαν. Η Νάντια έκαμνε ούτω, διαδοχικώς, την “περιοδείαν” των συζύγων της, με τους οποίους ήτο νομίμως ηνωμένη από πολλών μηνών... μετά την καταδίκην της Νάντια υπό του δικαστηρίου, οι επτά σύζυγοι εν χωρώ εξήτησαν να αφεθεί ελευθέρα και να συνεχίσει τας “περιοδείας” της»²⁷.

²⁵ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 14/10/1927, σελ. 1.

²⁶ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 24/8/1961, σελ. 1.

²⁷ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 14/12/1960, σελ. 1.

6) Τίτλος: *Ο παράξενος Ταγματάρχης*, ιστορία κατά την οποία ο ταγματάρχης όταν τον καλεί συνάδελφός του στο γάμο του επισημαίνει: «Αν εγώ είχα κόρη θα επροτίμων να της δώσω να αναγνώσει τον Βοκκάκιον παρά να την συνοδεύσω εις γάμον»²⁸

7) αλλά όταν ένα «δεσποινίδιον» διαβάζει Βοκκάκιον τότε αυτό κατακρίνεται, τίτλος: *Σκηνές στο τραμ*, άρθρο στο οποίο

«δεσποινίδιον μια αγουρίδα γυναικεία, μαθητριούλα δεκαπέντε δεκαέξι χρονών με μεγάλη εμβρίθεια μελετούσε ένα βιβλιαράκι σκυμμένο ολόκληρο πάνω σ' αυτό, μέσα στο τραμ. Οι συνεπιβάτες με λαίμαργα βλέμματα αγκάλιαζαν τον φρεσκοξυρισμένο σβέρκο και τ' αφορμάριστο – σαν αγίνωτο στάχυ του πανγυναικείου χωραφιού – κορμί του. Τότε μια κυρία που της έκαμε μεγάλη εντύπωση η τόση μελέτη παρατήρησε στον σύζυγό της: -πολύ μελετηρό. –Και βέβαια πολύ μελετηρό εφ' όσον πρόκειται για το “Δεκαήμερο του Βοκκακίου” έκαμε εκείνος, που μόλις εκείνη τη στιγμή έπαιρνε τα βλέμματά του απ' το βιβλίο της μικρούλας. Η μικρούλα έκλεισε γρήγορα το βιβλίο και έσπευσε να κατέβη απ' το τραμ, ενώ αι συνεπιβάτιδες γελούσαν ειρωνικά για το πάθημά της»²⁹.

8) τίτλος: *Ο Φαφλατάς*, στο άρθρο περιγράφεται το χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός φαφλατά που

«μεγαλύτερη αδυναμία του στις ψευτιές είναι η αφήγησις ερωτικών κατακτήσεών του... αλλά το ρεζίληκι που έπαθε με την αφήγηση ενός κατορθώματος που είχε λησμονήσει ότι το διάβασε στο... δεκαήμερο του Βοκκακίου, είναι άλλο πράγμα... Ενώ διηγείτο την ιστορίαν κάποιας κατακτήσεως του επί υπάνδρου γυναικός που τον είχε μπάσει στο σπίτι της εν απουσία του συζύγου, και ετοιμάζετο να πει και το φινάλε, κάποιος από την παρέα πετάχθηκε και τον διέκοψε. –Περιττόν να συνεχίσεις, γιατί το ξέρουμε το τέλος. Ο σύζυγος εμπήκε και σας ήρθε σκαστούς, αλλ' αντί να σας κουμπουριάσει σας παρεκάλεσε να συνεχίσετε το γλέντι και επί παρουσία του»³⁰... Δεν είναι έτσι; -Ναι, ναι... δηλαδή όχι ακριβώς, μας πως το

²⁸ Εφημερίδα *Εμπρός*, 21/9/1897, σελ. 4.

²⁹ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 7/11/1926, σελ. 2.

³⁰ Εδώ ο συντάκτης του άρθρου πιθανόν παραπέμπει στη δέκατη ιστορία της Πέμπτης ημέρας με τίτλο «Κορώνα - Γράμματα» με «ήρωες» τον σύζυγο Πίετρο ντι Βιντσιόλο, τη σύζυγό του νεαρή, παχουλή κοκκινομάλλα και έναν εραστή από τους πιο ωραίους και χαριτωμένους νεαρούς της Περούτζια.

ξέρετε; Μήπως σας το έχω ξαναπεί; -Ναι... δηλαδή όχι ακριβώς εσύ αλλ' ο φίλος σου Βοκκάκιος». ³¹

Όμως ακόμα και η ζηλοτυπία επίσης εξηγείται μέσα από τα γραπτά του Βοκκάκιου.

9) Τίτλος: *Η ζηλοτυπία*, όπου παρουσιάζονται:

«οι ζηλότυποι, δηλαδή, οι νευρασθενικοί... ή οι ψευδείς, ως α) οι “προφυλακτικοί” άπιστοι και β) οι άλλοι εκείνοι, τους οποίους κάποιος Βοκκάκιος απεκάλει λατινιστί “το είδος των ευχαριστημένων κερασφόρων” όταν όμως είναι ηναγκασμένοι, ως εκ της κοινωνικής θέσεώς των, να σώζουν τα προσχήματα. Αυτοί δεν παραπονούνται δια το εκτελεσθέν, αλλά δια την κακήν εκτέλεσιν». ³²

Τέλος, σε αυτή τη θεματική υπάρχει η παρουσίαση του φιλιού, το οποίο και αυτό σχετίζεται με τον Βοκκάκιο, δεδομένου ότι:

«αι αμερικανικάι κινηματογραφικάι ταινίαι συνετέλεσαν εις το να καταστήσουν το φίλημα λαϊκόν σπορτ, περισσότερον από κάθε άλλο μέσον, από της εποχής του Βοκκακίου» ³³.

Β) Αφιερώματα στον συγγραφέα Βοκκάκιο με ποικίλα θέματα και προσεγγίσεις:

1) το θέμα του μισογυνισμού, τίτλος: *Ο Βοκκάκιος ήτο μισογύνης*. Όμως η μικρή αυτή μελέτη είναι σημαντική γιατί στην εισαγωγή της αναφέρει:

«Συνηθίσαμε ως τώρα να θεωρούμε το όνομα του Βοκκακίου ως συνώνυμο κάθε διαφθοράς και ακολασίας. Μερικά «ανοιχτά» διηγήματα του περίφημου “Δεκαημέρου”-και η μανία μερικών εκδοτών, να θέλουν να παρουσιάζουν το βιβλίο αυτό ως άσεμνο, για να γαργαλίζουν την όρεξη του κοινού-μας έκαναν να φανταζόμαστε το συγγραφέα αυτό κάτι ανάλογο με Σαρδανάπαλο του Μεσαίωνα».

³¹ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 8/9/1928, σελ. 2.

³² Εφημερίδα *Μακεδονία*, 30/8/1911, σελ. 1. Χρονογράφος Πραξ.

³³ Το άρθρο εμφανίζεται ίδιο σε δύο εφημερίδες: *Μακεδονία*, 21/9/1928, τίτλος «Εν διογμώ πάλιν το σύμβολον του έρωτος», σελ. 1 & εφημερίδα *Εμπρός*, 18/9/1928, τίτλος «Η απειλή του καθηγητού», σελ. 2.

Μα η αντίληψη αυτή είναι εσφαλμένη. Και θα προσπαθήσουμε να σας το αποδείξουμε...»³⁴

Ο αρθρογράφος παρουσιάζει με επιμέλεια και ενδιαφέρον το *Δεκαήμερο* και την εργοβιογραφία του Βοκκάκιου, προβάλλοντας στο τέλος τον συγγραφέα ως υπόδειγμα ηθικής (αφού τονίζει την αλλαγή στάσης του Βοκκάκιου σχετικά με το θέμα των γυναικών, εντοπίζοντας τον μισογυνισμό του).

2) η σχέση του Βοκκάκιου με τον Λέοντα Πιλάτο, τίτλος: *Λεόντιος Πιλάτος, Διδάσκαλος του Πετράρχη, του Βοκκάκιου και άλλων*. Στο άρθρο αυτό περιγράφεται αναλυτικά και λεπτομερειακά η σχέση των δύο λογίων αφού παρουσιάζονται η τυχαία συνάντησή τους το 1360 στη Βενετία και το καύχημα και η περηφάνια που επιδεικνύει ο Βοκκάκιος γράφοντας-σύμφωνα με το άρθρο- ότι τον απέτρεψε να πάει στην Αβινιόν και να τον κρατήσει κοντά του στη Φλωρεντία:

«εγώ είμαι εκείνος που τον εδέχθην εις το σπίτι μου και επί μακρόν του προσέφερα κατοικίαν, και με μεγάλον κόπον κατόρθωσα να γίνει δεκτός μεταξύ των διδασκάλων εις την Φλωρεντινήν Ακαδημίαν και να του παραχωρηθεί μισθός από το δημόσιον. Εγώ υπήρξα ο πρώτος μεταξύ των Ιταλών, ο οποίος εγνώρισα από αυτόν ιδιαιτέρως την Ελλάδα, εγώ ο οποίος επέτυχα να ερμηνεύονται τα έργα του Ομήρου δημοσία»³⁵.

Στη συνέχεια το άρθρο-μελέτη παρουσιάζει τη σημαντική συμβολή του Βοκκάκιου ώστε να γίνουν γνωστά για πρώτη φορά τα ελληνικά γράμματα στην Ιταλία, όπως και ότι ο Φλωρεντινός «εκρέματο από το χείλη του όταν ο Πιλάτος μιλούσε», παρά το δύστροπο του χαρακτήρα του. Τέλος επισημαίνει ότι:

«στη διδασκαλία του Πιλάτου οφείλει ο Βοκκάκιος το σύγγραμμά του “Γενεαλογία των Θεών, Μυθολογία των αρχαίων” και επιτοφόρησε τα πλείστα των έργων του με ελληνικά ονόματα, ως “Φιλόκολος”, “Δεκαήμερος”, “Φιλόστρατος”. Πλείστοι από τους ήρωας των έργων του είναι Έλληνες, πολλών δε συγγραμμάτων του η υπόθεση εκτυλίσσεται στην Ελλάδα, όπως η “Θηησίς” στην Αθήνα, ο “Φιλόστρατος” στην Τροία, ο “Αμητός” σε μια φανταστικήν Αρκαδία, και στο

³⁴ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 8/2/1932, σελ. 1.

³⁵ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 16/1/1969, σελ. 2.

“Δεκαήμερο” αι υποθέσεις πλέκονται σε πόλεις ελληνικές... Στην “Γενεαλογία των θεών” διαρκώς παραθέτει ελληνιστί στίχους του Ομήρου, υπερηφανευόμενος επανειλημμένως, ότι αυτός πρώτος εν Ευρώπη εμελέτησε τον Όμηρο»³⁶.

3) Διεθνές συνέδριο με θέμα την επίδραση του Βοκκάκιου στα γαλλικά γράμματα. Τίτλος: *Ο Βοκκάκιος και το έργο του, ένα συνέδριο στην πατρίδα του*. Σε αυτό το άρθρο-μελέτη³⁷ γίνεται σημαντική ανάλυση συνεδρίου που «επέτυχε απόλυτα στον σκοπό του κατά τους Ιταλούς και τους ξένους παρατηρητάς»³⁸. Είναι αξιόλογο ότι στο άρθρο προβάλλεται εντυπωσιακά η εργοβιογραφία του Βοκκάκιου, αλλά και η τεράστια επίδραση που άσκησε στην παγκόσμια διηγηματογραφία ο Βοκκάκιος, αποκαλύπτοντας πως:

«ο συγγραφεύς της Φιαμέττας, που η μαντάμ ντε Στάελ τον προτιμούσε στο “Δεκαήμερο”, μολονότι το έργο αυτό είχε κριθεί ανήθικο και η συγγραφεύς διαμαρτυρήθηκε αφού εκτιμούνταν ως συγγραφεύς στην λατινική και, μεταξύ των άλλων, ως μισογύνης. Ο αντικληρικαλισμός του άρεσε στους Ουγενότους και τους διαφωτιστάς, το αίσθημά του άρεσε στους ρομαντικούς και ο αυθορμητισμός του σε όλους. Όλα αυτά έχουν προβάλλει τον Βοκκάκιο σ’ όλους τους αιώνες και σε μερικά σημεία περισσότερο από τους δύο μεγάλους Φλωρεντινούς, τον Ντάντε και τον Πετράρχη, που άφησαν αθάνατο έργο στην παγκόσμια γραμματολογία».

4) Άρθρο με τίτλο: *Ο Άγιος Βοκκάκιος*³⁹ που είναι αφιερωμένο στο βιβλίο *Boccace, poète, conteur, moraliste, homme politique*⁴⁰ (1908) του γάλλου καθηγητή Emmanuel Pierre Rodocanachi:

Το 1437 έπαιζαν εις την καλήν πόλιν Μετς ένα «μυστήριο» υπό τον τίτλον η «Εκδίκησις του Ιησού Χριστού». Το μυστήριο αυτό, όπως όλα τα όμοιά του, είχεν ολόκληρην συνοδείαν αγίων και μαρτύρων του Σωτήρος, μεταξύ των οποίων

³⁶ Ο.α.π.

³⁷ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 18/9/1968, σελ. 2.

³⁸ Το συνέδριο στο οποίο αναφέρεται το άρθρο διεξήχθη στο Certaldo από τις 2-6 Σεπτεμβρίου 1968 με θέμα “Il Boccaccio nella cultura francese”. Εκδόθηκαν πρακτικά το 1971 από τον εκδ. οίκο Olschi με την επιμέλεια του προέδρου του Ιδρύματος “Giovanni Boccaccio” Carlo Pellegrini.

³⁹ Εφημερίδα *Σκριπ*, 8/7/1909, σελ. 1.

⁴⁰ E. P. Rodocanachi, *Boccace, poète, conteur, moraliste, homme politique*, Librairie Hachette et Cie, Paris 1908.

συγκατελέγετο και ο Άγιος Βοκκάκιος, ο οποίος δεν ήτο κανείς άλλος παρά ο συγγραφεύς του γνωστού μας “Δεκαήμερου”.

Έτσι ξεκινά το άρθρο-αφιέρωμα του 1909 στον Βοκκάκιο, αναφέροντας τη μετάνοιά του για την άστατη νεανική ζωή του και ότι «ετιμωρήθη αρκετά για τα αμαρτήματά του». Παρουσιάζεται κι εδώ η εργοβιογραφία του Βοκκάκιου, αλλά και αποσπάσματα από το βιβλίο του Rodocanachi. Για να καταλήξει ότι «δεν υποπτεύετο, ότι αυτά “αι μόναι εις το πεζόν γραμμέναι” ιστορίαι θα έκαμναν το όνομά του ένδοξον».

5) Η πανώλη με πρότυπο την Βοκκακική προσέγγιση του λεγόμενου «πλαισίου-quadro» επηρέασε βαθύτατα συγγραφείς –όπως τους Manzoni, Camus– και παρουσιάζεται είτε ως αφιέρωμα στην πρόοδο της Ιατρικής επιστήμης με μάρτυρα το λογοτεχνικό έργο *Δεκαήμερο* και την αιτιολόγηση της πανούκλας λόγω των αμαρτιών των φλωρεντινών⁴¹ είτε ως αποτέλεσμα αυτής της «βροτολοιγού» πανώλης που:

«παραφροσύνη κατέλαβε τους ανθρώπους· και άλλοι μεν διέπραττον άγρια και ανόσια εγκλήματα, άλλοι δε εκυλίσθησαν εις αχαλίνωτον και κτηνώδη ακολασίαν, θέλοντες να απολαύσωσι πάσαν ηδονήν της ζωής, ην ησθάνοντο τόσον επισφαλή. Των ηθών δε τούτων αντικατοπτρισμόν ευρίσκομεν εις τα διηγήματα του Βοκκακίου».

6) Ο Βοκκάκιος με το *Δεκαήμερο* ως ιστορικός μάρτυρας της μακαρονάδας, για να πιστοποιηθεί ότι στην εποχή του υπήρχε ήδη ως τροφή και όχι όπως υποστήριζαν ότι η ύπαρξή της βεβαιωνόταν στον 15^ο αιώνα, όπως τονίζει ο αρθρογράφος:

«Ακόμη δε και ο Βοκκάκιος... πρέπει να ήταν ήδη θιασώτης της κλασικής μακαρονάδας. Σε μίαν από τις τόσες ιστορίες του, φαντάζεται την Χώραν των Μακάρων και λέει μεταξύ άλλων: Κι ήταν ένα ολόκληρο βουνό από τριμμένην παρμεζάνα κι εστέκοντο, στην κορυφή του, άνθρωποι που έβραζαν ραβιόλια ή μακαρόνια, μέσα σε χύτρες με ζουμί από κόττα. Και μόλις είχαν βράσει αρκετά, τα

⁴¹ Εφημερίδα *Εμπρός*, 17/3/1956, σελ. 10, «Ο Βοκκάκιος αποδίδει την επιδημία της Φλωρεντίας στα 1348, που σκότωσε 100.000 ανθρώπους, στις αμαρτίες τους», θέμα που αναφέρεται στην εισαγωγή του *Δεκαήμερου*.

‘ριχναν κάτω μέσ’ στην παρμεζάνα και, εκεί, τα έπαιρνε όποιος ήθελε κι έτρωγε ως που να χορτάσει...»⁴².

Γ) Αφιερώματα στην κινηματογραφική μεταφορά του *Δεκαημέρου* και στις περικοπές που η λογοκρισία επέβαλε.

1) Η πρώτη περίπτωση αφορά «εσωτερική» λογοκρισία⁴³ που έγινε στη σπονδυλωτή ταινία «Βοκκάκιος 70», τεσσάρων σκετς⁴⁴, επηρεασμένων από το *Δεκαήμερο*, τα οποία σκηνοθετήθηκαν από τους Φεντερίκο Φελίνι, Βιτόριο Ντε Σίκα, Λουκίνο Βισκόντι και Μάριο Μονιτσέλι⁴⁵. Η ταινία «είναι εμπνευσμένη από τον μεσαιωνικόν συγγραφέα του Δεκαημέρου»⁴⁶ και πρωταγωνιστούν οι Σοφία Λόρεν, Ρόμυ Σνάιντερ, Ανίττα Έκμπεργκ⁴⁷. Ο αντίτυπος της ταινίας ήταν μεγάλος και ο Βοκκάκιος συνδέθηκε με το σεξ για διαφημιστικούς λόγους προώθησης της ταινίας⁴⁸. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί, με αφορμή την ταινία *Βοκκάκιος 70*, η εξαιρετική συζήτηση του νομπελίστα ποιητή Σαλβατόρε Κουαζίμοντο με την Ανίτα Έκμπεργκ η οποία τιτλοφορήθηκε: *Ένας μεγάλος ποιητής ψυχαναλύει την Ανίτα Έκμπεργκ, «που με το φιλμ της που παίχτηκε στο φεστιβάλ των Καννών, τον Βοκκάκιο 70 έρχεται και πάλι στην επικαιρότητα»⁴⁹.*

2) Η δεύτερη περίπτωση σχετίζεται με το κινηματογραφικό έργο του Πιέρ Πάολο Παζολίνι «Δεκαήμερο» και τη θριαμβική εισπρακτική επιτυχία.

«Το πλέον ακτινοβόλο όνομα της ιταλικής κινηματογραφικής βιομηχανίας είναι, φέτος, εκείνο του νόθου υιού ενός περιοδεύοντος εις μικράς επαρχιακάς πόλεις

⁴² Εφημερίδα *Ταχυδρόμος-Αίγυπτος*, 26/12/1963, σελ. 3 στη στήλη «Εδώ κι εκεί». Η αναφορά στη μακαρονάδα και στη φανταστική περιοχή όπου ονομάζεται Μπενγκόντι γίνεται από τον Βοκκάκιο την 8^η ημέρα στην 3^η ιστορία με τίτλο «Η μαγεμένη πέτρα», στο Βοκάκιος *Δεκαήμερον*, γράμματα, 2^{ος} τόμος, Αθήνα 1993, σσ. 592-593.

⁴³ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 10/5/1962, σελ. 7.

⁴⁴ Εφημερίδα *Εμπρός*, 12/5/1962, σελ. 6.

⁴⁵ Στο φεστιβάλ των Καννών με απόφαση των ιδίων των παραγωγών της ταινίας και με αιτιολογία ότι η διάρκειά της υπερέβαινε τις τρεισήμισι ώρες «κόπηκε» το σκετς του Μάριο Μονιτσέλι. Αποτέλεσμα: τρομακτικές συγκρούσεις, την άφιξη του Μονιτσέλι στις Κάννες και την απειλή κατάσχεσης του περικοπέντος έργου, την παραίτηση του Ιταλού συγγραφέα Μάριο Σολντάτι από την Ελλανόδικο επιτροπή, ο οποίος αργότερα την ανακάλεσε, αφού τελικά η ταινία προβλήθηκε κανονικά χωρίς άλλα προβλήματα.

⁴⁶ Εφημερίδα *Ταχυδρόμος-Αίγυπτος*, 8/5/1962, σελ. 1.

⁴⁷ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 7/11/1964, σελ. 10.

⁴⁸ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 18/10/1964, σελ. 7. Η εφημερίδα παρουσιάζει ανταπόκριση από το Τόκυο ότι «δεν είναι μόνο οι Ολυμπιακοί Αγώνες το γεγονός... αλλά με τη σύγχρονη προβολή... της ταινίας “Βοκκάκιος 70” άρχισε... και μια ακόμα Ολυμπιάς, του... σεξ! ...Απίστευτα τολμηρές σκηνές γυμνού...»

⁴⁹ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 17/5/1962, σελ. 7.

αργυραμοιβού Τζιοβάννι Μποκκάτσιο. Ούτος συνέγραψε ως γνωρίζουν όλοι ανεξαιρέτως οι γυμνασιόπαιδες την “Δεκαήμερον”. Ο Βοκκάκιος απέθανε το 1375 αλλά αίφνης, επί των ημερών μας, εσημείωσε τεραστίας εισπρακτικές επιτυχίας εις τα ταμεία των κινηματογράφων. Τούτο ήρχισεν όταν ο σκηνοθέτης και σεναριογράφος Π. Π. Παζολίνι εχρησιμοποίησεν εννέα εκ των επεισοδίων του “Δεκαημέρου” ως και τον τίτλον της, σημειώσας την μεγαλυτέραν κινηματογραφικήν επιτυχίαν της παρούσης περιόδου. Η ταινία απέδωσεν 1.000.000.000 λιρέτες – 50.000.000 δραχμές – κατά τον πρώτον μήνα της διανομής της, εις την Ιταλίαν. Σημειωτέον, ότι πέρυσιν, εις την Ιταλίαν πεντακόσαι νέαι ταινίαι επέτυχον συνολικώς καθ’ όλην την περίοδον, εισπράξεις 182.000.000.000 λιρετών»⁵⁰

Όμως Βοκκάκιος και ηρεμία δεν συσχετίζονται. Έτσι δεν θα μιλήσουμε για «απαγορεύσεις – περικοπές» αλλά για:

«κατακρεουργήσεις φιλμς... “Το δεκαήμερο”. Το πασίγνωστο πικάντικο έργο του Βοκκακίου μετεφέρθη στην οθόνη από τον διάσημο Π. Π. Παζολίνι. Αποτέλεσμα; Στην ταινία έγιναν 36 περικοπές: Εύκολα κάποιος καταλαβαίνει την αγανάκτηση των θεατών... αυτοί, επειδή αγνοούν ότι υπάρχει επιτροπή ελέγχου ταινιών, νομίζουν, ότι ο μηχανικός του κινηματογράφου μόνος του και αυθαιρέτως κόβει τις σκηνές... εκδηλώνουν τη δυσφορία τους με διάφορες φράσεις... με πιο επιεικείς το “Βρε χασάπη...”»⁵¹

Στο περίγραμμα αυτό πρέπει να αναφερθούν ότι απόψεις σχετικές με το ερωτικό βιβλίο, τον κινηματογράφο και τη φιλολογία άνοιξαν προς συζήτηση στην Ελλάδα με αφορμή το *Δεκαήμερο* του Βοκκάκιου και τη μεταφορά του στον κινηματογράφο από τον Παζολίνι, αφού «δημιουργοί» με τη

«μορφωτική κάλυψη, όπως είχε το “Δεκαήμερο” θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν κάτι άλλο. Πρώτα-πρώτα η λογοκρισία δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει δύο μέτρα και δύο σταθμά και θα αναγκαζόταν να αθωώσει μαζί με τον Παζολίνι και τους μιμητές. Στη συνέχεια η μόδα του Βοκκάκιου άνοιγε τον

⁵⁰ Εφημερίδα *Ταχυδρόμος-Αίγυπτος*, 5/1/1972, σελ. 2, υπό τον τίτλο «Ο Βοκκάκιος στην Οθόνη».

⁵¹ Εφημερίδα *Μακεδονία*, 27/4/1973, σελ. 5 με τίτλο: *Οι περικοπές και απαγορεύσεις πλήττουν τον κινηματογράφο*.

δρόμο για ταινίες όπου η ιστορία και η φιλολογία θα δικαιολογούσαν όλες τις υπερβολές»⁵².

Ο ακαδημαϊκός Σπύρος Μελάς (1882-1966) σε επιφυλλίδα του στην εφημερίδα *Ελευθερία* ανέφερε πως: «επιχειρηματίαι των κινηματογραφικών αιθουσών άρχισαν να βρίσκονται σε μεγάλες δοσοληψίες με τον εισαγγελέα για τις “φοβερές” ταινίες, που σερβίρουν σε ένα κοινό έξαλλο και διψαλέο αισθησιακών συγκινήσεων...», γεγονός το οποίο δεν οφείλεται όπως έλεγαν οι ηθικολόγοι «στην ύψωση της παρορμήσεως της σεξουαλικής ικανότητας εξ αιτίας της ηθικής εξαχρειώσεως. Αυτό είναι καθαρή πλάνη... αφού το φαινόμενο αυτό της λεγόμενης εξαχρειώσεως, δεν είναι μονάχα ελληνικό, παρά γενικό, όλης της πολιτισμένης ανθρωπότητας». Για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι:

«Αυτά όλα, ξεγυμνώματα, στριπτιζ, σαρκοεπιδείξεις, προσφορές μικρών ή μεγάλων μεξέδων προς ηδονοβλεψίας άλλο δεν είναι παρά κτυπητή απόδειξη, ότι υπάρχει αισθησιακή κούραση, γενική ερωτική υποθερμία, που ζητεί επιδείξεις με μαστιγώματα των αισθήσεων, για να φθάσουν στην ανδρική φυσιολογική κατάσταση... άρα οι πανικόβλητοι συντηρητικοί και οι ηθικολόγοι φθάνουν σε υπερβολές... ενώ το φαινόμενο είναι μειώσεως και παρακμής του ανδρισμού... οι παλαιές εποχές... δεν είχαν ανάγκη από ισχυρά διεγερτικά... Τις εποχές αυτές έχουν γραφεί βιβλία, όπως του Βοκκάκιου και του “Θείου Αρετίνου”. Και οι ηθικολόγοι δεν εξεστράτευσαν και οι αυτοκρατορίες και οι κοινωνίες δεν εκινδύνευσαν...»⁵³

Δ) Ο Βοκκάκιος και το έργο του προκαλούσαν συζητήσεις και απαγορεύσεις, αλλά από τη δεκαετία του 1950 είχαν λάβει χώρα ακραίες καταστάσεις και γεγονότα. Ο Βοκκάκιος βρέθηκε στο εδώλιο του κατηγορουμένου, κηρύχτηκε ένοχος και το *Δεκαήμερο* κατασχέθηκε αφού

«συμφώνως προς τελευταίαν καταδικαστικήν απόφασιν του Πενταμελούς Εφετείου Αθηνών είναι επικίνδυνος δια την ελληνικήν νεολαίαν και το μέσον

⁵² Εφημερίδα *Μακεδονία*, 8/12/1973, σελ. 2 με τίτλο: *Η μόδα του Βοκκάκιου, τρόπος για να δικαιολογούνται οι υπερβολές των σκηνοθετών.*

⁵³ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 13/12/1963, σελ. 1.

ελληνικόν αναγνωστικόν κοινόν. Το “Δεκαήμερον” δεν επιτρέπεται πλέον να εμφανίζεται εις την Ελλάδα, αφού εκδότης του ετιμωρήθησαν επειδή το εκκυκλοφόρησαν εις (λογοτεχνικήν, πλήρη και με σύντομον κατατοπιστικόν πρόλογον) μετάφρασιν. Ή πρέπει να εμφανίζεται μερικώς, αποσπασματικώς, “κεκαρθαμένον από παντός απρεπούς λόγου”»⁵⁴.

Και όπως ειρωνικά τονίζει ο μοναδικός μάρτυρας υπεράσπισης, κατά τη μοναδική δίκη του Βοκκάκιου στην Ελλάδα, φιλόλογος, συγγραφέας και μεταφραστής Γιάννης Κουχτσόγλου στην επιφυλλίδα του με τίτλο *Η περίπτωση Βοκκάκιου Honor Alit Artes* Η δίκη ενός μεγάλου κλασικού «να παρίσταται ανάγκη όπως λογοκρίνεται προηγουμένως κάθε νέα, μέλλουσα να ιδεί το φως της δημοσιότητας, έκδοσίς του, ούτως ώστε αι εκδόται να είναι εξησφαλισμένοι από εισαγγελική επέμβασιν». Είναι σημαντική η επιφυλλίδα του Κουχτσόγλου γιατί παρουσιάζει, έστω και σε εφημερίδα, τη σπουδαιότητα του Βοκκάκιου και του έργου του, και στην οποία αφού μνημονεύσει ένα «ανεξάντλητο ονοματολόγιον ελευθεροστόμων συγγραφέων»⁵⁵, τονίζει και αποδεικνύει την αντίφαση της απόφασης προς τα αυστηρά κατά του Βοκκάκιου μέτρα, φέροντας δύο παραδείγματα:

«Το υπουργείο Παιδείας αναγνωρίζει επισήμως τον Βοκκάκιον ως κλασσικόν συγγραφέα και παροτρύνει την μαθητιώσαν νεολαίαν όπως αδιαστάτως αναγινώσκει το “Δεκαήμερον”... Ιδού, παραλλήλως, και η θέσις της “Μεγ. Ελλ. Εγκυκλοπαιδείας” (επισήμου, τρόπον τινά, κωδικοποιήσεως απόψεων και γνώσεων παρ’ ημίν) επί του θέματος»

και προβάλλει το εντυπωσιακό και πλούσιο σχετικό λήμμα για τον Βοκκάκιο με κατάληξη το γραπτό του σοφού Ιωάννη Αργυρόπουλου ότι «εις την όλην σειράν των Ελλήνων συγγραφέων ουδέ έν έργον υπήρξεν ισάξιον του “Δεκαημέρου”· αναρωτηθείς τέλος ο Κουχτσόγλου πώς είναι δυνατόν «ο μη γνωρίζων ξένας γλώσσας Έλληνα αναγνώστης, προς τον οποίον απευθύνεται, κυρίως, το έργον τούτο ότι δεν είναι ηθικώς κατοχυρωμένος εντρυφών εις το “Δεκαήμερον”»⁵⁶ και καλώντας εν τέλει την

⁵⁴ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 29/5/1955, σελ. 1.

⁵⁵ Ο.π. Εφημερίδα *Ελευθερία*, 29/5/1955, σελ. 6.

⁵⁶ Ο.α.π.

Ακαδημία, τα Πανεπιστήμια, τους εκπαιδευτικούς λειτουργούς, τα λογοτεχνικά σωματεία «να αναπτύξουν την δέουσαν ευεργετική δραστηριότητα εν προκειμένω»⁵⁷.

Ως απόδειξη των παραπάνω παρουσιάζεται στις εφημερίδες είδηση με τον τίτλο «Κατασχέθησαν άσεμνα φυλλάδια» κατόπιν παραγγελίας του προϊσταμένου της Εισαγγελίας Αθηνών⁵⁸.

Ε) Παρουσίαση των φυλλαδίων και βιβλίων του Βοκκάκιου.

Σημαντική είναι η προσπάθεια προώθησης, διαφήμισης και πώλησης του «Δεκαήμερου». Από τις αρχές του 20^{ού} αιώνα η διαφήμιση εστιάζει στο θέμα του ανήθικου και της σεμνοτυφίας και πως ο κλήρος το εξοστράκισε και το αφόρισε, *«αλλά ο χρόνος ήνοιξεν ενωρίς τα μάτια της ανθρωπότητας και το μοναδικόν αυτό ανάγνωσμα κατέλαβε τάχιστα την αρμόζουσαν εις αυτό πρώτην θέσιν εν τη παγκοσμίω διηγηματογραφία»*⁵⁹. Επίσης αναγγέλλεται ο «Βοκκάκιος με τα χαριτωμένα του, με τα γεμάτα τρέλλαις, γελοία, ευμορφία και νεότητα ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ της περιβοήτου “Δεκαήμερου” του. Ο ΒΟΚΚΑΚΙΟΣ ο αθυρόστομος, αλλά όχι και ανήθικος εκδίδεται λίαν προσεχώς»⁶⁰. Οι καταχωρήσεις στον τύπο συνδέονται, σχεδόν πάντα, με την ανηθικότητα και την αισχύνη, όμως προβάλλεται το «λογοτεχνικό» ύφος και νόημα του έργου του «Δεκαήμερου», επειδή οι εκδότες θέλουν να παρουσιάσουν ότι είναι απλά ένα βιβλίο που αντιβαίνει στους κανόνες της τυποποιημένης σεμνοτυφίας και «ηθικής».

Η παρουσίαση του Δεκαήμερου σε μετάφραση Γεράσιμου Σπαταλά, με πρόλογο του ακαδημαϊκού Σπύρου Μελά και του μεταφραστή με εκδότη τον Πέτρο Δημητράκο στην Αθήνα το 1950 αντιπαραβάλλεται με προγενέστερες εκδόσεις, άθλιων μεταφράσεων που είχαν κυκλοφορήσει και που είχαν δώσει στο έργο «χυδαίο» χαρακτήρα. Έτσι:

*«οι μεταφραστές έκαμαν το κατά δύναμιν για να εκχυδαΐσουν όσο δεν έπαιρνε περισσότερο τις αρκετά τολμηρές περιγραφές του πρωτοτύπου, ενώ η μετάφρασις του κ. Σπαταλά είναι επιτυχής και βέβαια ο μεταφραστής αποφεύγει τις ελευθεροστομίες των συναδέλφων του που προηγήθησαν»*⁶¹.

⁵⁷ Ο.α.π.

⁵⁸ Εφημερίδα *Εμπρός*, 17/12/1953, σελ. 6.

⁵⁹ Εφημερίδα *Σκριπ*, 31/10/1903, σελ. 2.

⁶⁰ Εφημερίδα *Εμπρός*, 11/8/1902, σελ. 2. Όπως και στην ίδια εφημερίδα 28/7/1902, 8/8/1902, 14-8-1902.

⁶¹ Εφημερίδα *Εμπρός*, 16/9/1950, σελ. 2.

Στο τέλος του άρθρου τονίζεται πως οι δύο πρόλογοι δίνουν «μια σύντομη αλλά αξιόλογη κριτική βιογραφία του Ιταλού συγγραφέα και φωτίζουν το όλο θέμα των συνθηκών γύρω στις οποίες έγραψε ο Βοκκάκιος»⁶². Το αποτέλεσμα όμως και αυτής της επιμελημένης εργασίας, σε σχέση με τις άλλες μεταφράσεις όπως επισημάνθηκε, ήταν, καθώς προαναφέρθηκε, η δίνη, η απαγόρευση και η κατάσχεση του Δεκαημέρου και για μια ακόμα φορά το «βάσανο» του Βοκκάκιου.

Ο λογοτέχνης Αλκιβιάδης Γιαννόπουλος (1896-1981) γράφοντας για την πορεία της ελληνικής πεζογραφίας κάνει μια αναδρομή στην ιταλική σε πεζό λόγο λογοτεχνία και αναφέρεται αρχικά στο έργο *Νοβελλίνο* και μετά στον Βοκκάκιο, ο οποίος «ξεφεύγοντας, σαν δημιουργός, από την απλοϊκότητα και τη στεγνότητα των ιστοριών του “Νοβελλίνο”, έδωσε τις νουβέλες του “Δεκαημέρου”. Είναι κι αυτές, όπως του “Νοβελλίνο” εκατό, και παρουσιάζονται με έναν πρωτότυπο δεσμό: λέγονται στη διάρκεια δέκα ημερών (δέκα δηλαδή την κάθε μέρα) από επτά νέες και τρεις νέους»⁶³.

Κλείνοντας αυτή την περιήγηση στον τύπο του 20^{ου} αιώνα θα πρέπει να γίνει υπόμνηση στον φημισμένο «Βοκκάκιο» της κυριακάτικης έκδοσης της εφημερίδας «Το Βήμα», ο οποίος ήταν ο καθηγητής πανεπιστημίου, αρθρογράφος και συγγραφέας Δημ. Ψυχογιός, ο οποίος για οκτώ χρόνια (1991-1999) έγραφε την επιτυχημένη στήλη⁶⁴, και ισχυριζόταν «πως είναι γνήσιος απόγονος του Φλωρεντινού συγγραφέα του “Δεκαημέρου”, επικαλούμενος επιμειζίες της φραγκοκρατίας... υπερήφανος για το κρασί του, τον “Βοκκακίτη” ή “Chateau Boccaccio”, όπως το ονομάζει»⁶⁵ και θα δημιουργήσει «σε κάποιο ανηφορικό δρομάκι του Λυκαβηττού την κλειστή, ιδιωτική “Λέσχη Φιέζολε” –προς τιμήν της περιοχής κοντά στη Φλωρεντία όπου εκτυλίσσεται το “Δεκαήμερο” του προ-προ-προ-πάππου του»⁶⁶.

Σε αναφορές κριτικών λογοτεχνίας και λογίων ο Βοκκάκιος πλέον παρουσιάζεται και αναλύεται ως ο γενάρχης της ιταλικής και ευρωπαϊκής διηγηματογραφίας και «αποκαθίσταται» στον πολιτισμό του λόγου και του διαλόγου. Ο Γιώργης Κότσιρας κάνει επισκόπηση της λογοτεχνικής προσφοράς του Βοκκάκιου⁶⁷, ο Εμμανουήλ

⁶² Ο.α.π.

⁶³ Εφημερίδα *Ελευθερία*, 19/1/1958, σελ. 6.

⁶⁴ Εφημερίδα *Το Βήμα*, 7/2/1999.

⁶⁵ Βοκκάκιος Τριανταφυλλόπουλος, *Τα επτάήμερα του Βοκκάκιου 1993*, Γαβριηλίδης, Αθήνα 1993, σελ. 11.

⁶⁶ Ο.π. Βοκκάκιος Τριανταφυλλόπουλος, *Τα επτάήμερα του Βοκκάκιου 1993*, σελ. 12.

⁶⁷ Γ. Κότσιρας, «Διάγραμμα της Ιταλικής Λογοτεχνίας και οι επιδράσεις της στη νεοελληνική» στο περιοδικό *Νέα Εστία*, Χριστούγεννα 1987, τόμος 122, τεύχος 1451, σσ. 116-117 και 142.

Κριαράς τονίζει τις επιδράσεις του Βοκκάκιου στην ελληνική λογοτεχνία⁶⁸, η μελέτη του Σταύρου Δεληγιώργη για τον Βοκκάκιο και τις ελληνικές ερωτικές ιστορίες⁶⁹, οι Γεώργιος Ζώρας⁷⁰, Λεάνδρος Βρανούσης⁷¹, Νικόλαος Τωμαδάκης⁷², Λίνος Πολίτης⁷³, Mario Vitti⁷⁴, Φοίβος Γκικόπουλος⁷⁵ για τα διηγήματα του Βοκκάκιου και τις επιδράσεις σε Τριβώλη και Βηλαρά, ο Κωνσταντίνος Δημαράς αναφέρεται στις επιδράσεις του Βοκκάκιου στα ελληνικά γράμματα σε παλιότερα χρόνια (στους αναγεννησιακούς χρόνους) αλλά και στους αιώνες 18^ο και 19^ο, όπως και πόσο επηρέασε θεματικά τα ελληνικά μυθιστορήματα⁷⁶, ο Παναγιώτης Μαστροδημήτρης για τον Τριβώλη⁷⁷, ο Γεράσιμος Ζώρας για τις παλαμικές κρίσεις για τον Βοκκάκιο⁷⁸, η Στέλλα Πριόβολου για την ιστορία της Γκριζέλντα και του Γκουαλιέρι (*Δεκαήμερο*, ημέρα 10^η, ιστορία 10^η) και τη μετάφραση-απόδοση που έκανε στη Λατινική ο Πετράρχης⁷⁹ δίνοντας συνοπτικά και με βαθύνοια το περίγραμμα της φιλολογικής και

⁶⁸ Ε. Κριαράς, «Ιταλικές επιδράσεις σε παλαιότερα ελληνικά κείμενα» στο περιοδικό *Νέα Εστία*, Χριστούγεννα 1987, τόμος 122, τεύχος 1451, σσ. 150-151, 160 και 163.

⁶⁹ St. Deligiorgis, "Boccaccio and the Greek Romances" στο περιοδικό *Comparative Literature*, τόμος 19, αριθ. 2 (Ανοιξη 1967), σσ. 97-113 και ιδιαίτερα οι σελίδες 110 – 111 στις οποίες αναφέρονται ελληνικές επιδράσεις στον Βοκκάκιο.

⁷⁰ Γ. Ζώρας, *Διηγήματα του Βοκκάκιου πρότυπα του Τριβώλη και του Βηλαρά*, Αθήνα 1957.

⁷¹ Λ. Βρανούσης, «Η "Ανοιξη" του Βηλαρά και το ιταλικό της πρότυπο. Από την ιταλική "Αρκαδία" του Metastasio και του Parini στην Ήπειρο του Βηλαρά και στα Επτάνησα του Μάτεση» στο περιοδικό *Ερανιστής*, 11 (1974), σσ. 627-648.

⁷² Ν. Β. Τωμαδάκης, «Αι πηγαί των στίχων τινών του Γιάννη Βηλαρά» στο *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο*, 5 (1983), σσ. 9-15.

⁷³ Λ. Πολίτης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, ΜΙΕΤ, Αθήνα 2007, σσ. 48-49.

⁷⁴ M. Vitti, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Οδυσσεύς, Αθήνα 2008³, σ. 59.

⁷⁵ F. B. Ghikopoulos, «L'albero di pero, l'albero di fico. Varianti in una lettura parallela di Boccaccio e di Vilaràs» στο περιοδικό *Critica Letteraria*, 1990, αριθ. 69, σσ. 631-643.

⁷⁶ Κ.Θ. Δημαράς, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Γνώση, Αθήνα 2000⁹. Οι αναφορές στις επιδράσεις είναι στους Τριβώλη (σ. 113), Βηλαρά (σ. 246), αλλά κυρίως όπως τονίζει στη σελ. 720 «ο Βοκκάκιος εθεωρήθηκε ότι έδωσε το θέμα και στο μυθιστόρημα *Φλώριος και Πλατζιαφλώρα* και στην *Ερωφίλη*», ενώ «οι μεταγενέστερες παρουσίες του Βοκκάκιου πρέπει να θεωρούνται μάλλον τυχαίες και χωρίς ενδεικτικό χαρακτήρα».

⁷⁷ Π. Δ. Μαστροδημήτρης, *Εισαγωγή στη Νεοελληνική Φιλολογία*, Δόμος, Αθήνα 2005⁷. Ο Μαστροδημήτρης παρουσιάζει την επίδραση του Βοκκάκιου στον Τριβώλη στη σελ. 106: «Στη Βενετία τυπώθηκε (1543) και το ερωτικό ποίημα του Τριβώλη *Ιστορία του ρε της Σκότζιας με την ρήγισσα της Έγγλιτέρρας*, πού είναι επίσης γραμμένο στη δημοτική γλώσσα άλλα σε ιαμβικούς (376) δεκαπεντασύλλαβους ομοιοκατάληκτους στίχους. Το στιχούργημα αυτό είναι έμμετρη διασκευή διηγήματος από το *Decamerone* του Boccaccio (1313-1375)».

⁷⁸ Γερ. Ζώρας, *Ιταλοί Λογοτέχνες στο έργο του Παλαμά*, Δόμος, Αθήνα 2003, σ. 45.

⁷⁹ Στ. Πριόβολου, *Decameron, Giornata X, Novella 10 – De insigni obedientia et fide uxoria, έμπνευση, μετάφραση ή διασκευή;* στα πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συμποσίου Λατινικών Σπουδών, τεύχος τμήματος Φιλολογίας ΑΠΘ, τόμος 10^{ος}, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 292-302. Στη μελέτη αυτή η Πριόβολου καταγράφει με επιμέλεια και εμβάθυνση σε τι συνίσταται η κωμικότητα στον Βοκκάκιο και παρουσιάζει την ιστορία της Γκριζέλντα μέσα από την ιταλική και λατινική περιγραφή. Καταλήγει στο συμπέρασμα (σ. 301) πως ο Πετράρχης «προχώρησε βαθιά στην ψυχολογία των χαρακτήρων της νουβέλας καθώς και στην υπογράμμιση της ηθικής σημασίας της ιστορίας του Βοκκάκιου... και "συχωνεύει" την έμπνευση και τη διασκευή».

λογοτεχνικής αξίας της καινοτομίας του Βοκκάκιου⁸⁰, η Ρουμπίνη Δημοπούλου για την προσέγγιση των λατινικών έργων του Βοκκάκιου⁸¹.

Ίσως οι πλέον αναλυτικές προσεγγίσεις στον Βοκκάκιο γίνονται από τους Απόστολο Σαχίνη και Μαργαρίτα Δαλμάτη. Ο Σαχίνης στα *Τετράδια Κριτικής* με ημερομηνία 9 Απριλίου 1966 και με αφορμή την έκδοση του Δεκαήμερου σε μετάφραση Κ. Πολίτη αναλύει τον Βοκκάκιο και το Δεκαήμερο⁸². Σε αυτή την κριτική ο Σαχίνης τονίζει ότι το Δεκαήμερο «*χαρακτηρίζεται από το πραγματικό και το ρεαλιστικό*»⁸³ επισημαίνοντας ιδιαίτερα πως το προοίμιο, η αρχή της τέταρτης ημέρας και ο επίλογος του έργου «*φανερώνουν τα κριτικά χαρίσματα του Βοκκάκιου: την ικανότητά του να σκέπτεται με προσωπικό και πρωτότυπο τρόπο, και να διατυπώνει πειστικά τους στοχασμούς του για το έργο του και για την αφηγηματική πεζογραφία γενικά*»⁸⁴ και συμπεραίνει: «*συγγραφική πρόθεση και πρόθεση του Βοκκάκιου δεν είναι μόνο το τερπνό και το διασκεδαστικό, αλλά και το χρήσιμο και το ωφέλιμο*»⁸⁵. Κάνοντας ανάλυση του κόσμου του Βοκκάκιου και του γυναικείου αναγνωστικού κοινού στο οποίο στόχευε ο συγγραφέας καταλήγει: «*ένας χαρούμενος, ανέμελος, κεφάτος κόσμος εικονίζεται στα διηγήματα του “Δεκαήμερου”, ο οποίος δεν έχει άλλη σκέψη και άλλη φροντίδα από την απόλαυση της ζωής και τη χαρά του έρωτα· αυτή είναι η εντύπωση του αναγνώστη έπειτα από το διάβασμα του βιβλίου... υπάρχει αμοραλισμός· υπάρχει αισθησιασμός· υπάρχει ελευθεριότητα στην περιγραφή των ηθών... ο αισθησιασμός όμως αυτός δεν αντιπροσωπεύει μόνο τον Βοκκάκιο... αναπαρασταίνει και αντιπροσωπεύει μια πραγματική πλευρά της εποχής του, του τέλους του μεσαίωνα*»⁸⁶.

⁸⁰ Ο.π. Στ. Πριόβολου, *Decameron, Giornata X, Novella 10 – De insigni obedientia et fide uxoria, έμπνευση, μετάφραση ή διασκευή*; σ. 293: «*υπήρχαν σε όλους τους λατινικούς λαούς διηγήματα με διάφορα ονόματα, αλλά δεν υπήρχε το διήγημα ούτε ο Διηγηματογράφος που να ενώσει τις χωριστές διηγήσεις και να τις δέσει σε ένα οργανικό κόσμο. Αυτό το δέσιμο το δημιούργησε ο Βοκκάκιος και έφτιαξε τον ζωντανό κόσμο του καιρού του, τη σύγχρονη κοινωνία που κι αυτός αντιπροσώπευε... Σκιτσάρι ο Βοκκάκιος τον αμέριμνο και εύθυμο κόσμο που παίρνει σχήμα, αποκτά μια φυσιογνωμία και γίνεται η Ανθρώπινη Κωμωδία*».

⁸¹ Βλ. Ρ. Δημοπούλου “Giovanni Boccaccio incontra le antiche divinità nella sua opera: De mulieribus claris”, στα πρακτικά του IX *Convegno Internazionale. Gruppo di Ricerca Escritoras e Escrituras, Università di Siviglia*, με τίτλο *Le voci delle dee*, Sassari, 20-22 Settembre 2012, σσ. 501 – 524, όπως και «De mulieribus claris: ουμανιστική θεώρηση της γυναίκας από τον Βοκκάκιο», στα *Πρακτικά της Επιστημονικής Ημερίδας - Αφιέρωμα στη Γιορτή της γυναίκας που διοργάνωσε το Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΕΚΠΑ με θέμα Η γυναίκα στην Ιταλική Λογοτεχνία*, Αθήνα, Μάρτιος 2008-2009, σσ. 84 -88.

⁸² Α. Σαχίνης, *Τετράδια Κριτικής Δεύτερη σειρά*, Εστία Ι.Δ. Κολλάρος & Σια, Αθήνα 1982, σσ. 96-101.

⁸³ Ο.π. Α. Σαχίνης, *Τετράδια Κριτικής Δεύτερη σειρά*, σ. 97.

⁸⁴ Ο.α.π.

⁸⁵ Ο.α.π.

⁸⁶ Ο.π. Α. Σαχίνης, *Τετράδια Κριτικής Δεύτερη σειρά*, σ. 99.

Ο Σαχίνης συμπερασματικά αποδίδει τη ρεαλιστική απεικόνιση της κοινωνίας από τον Βοκκάκιο στους λόγους της μεταβατικότητάς της και της κρίσης αξιών, εξαίρει τη συγγραφική ικανότητα του φλωρεντινού γιατί «συνέδεσε και συμφιλίωσε το καθημερινό με το θαυμαστό ή το απίθανο»⁸⁷ και κυρίως επισημαίνει πως στο Δεκαήμερο τιμωρούνται «το πείσμα, η ανοησία, η βλακεία, και αμείβονται η εξυπνάδα, η ετοιμότητα του πνεύματος – ακόμα και η πονηριά»⁸⁸.

Ο Σαχίνης ακτινογραφεί τον Βοκκάκιο και τον πολυποίκιλο κόσμο του *Δεκαήμερου* με διεισδυτική και κοφτερή ματιά, αφήνοντας το ανήθικο ή το ελευθεριάζον σε δευτερεύοντα και όχι πρωταγωνιστικό ρόλο.

Στοιχεία σημαντικά στην ερμηνεία του *Δεκαήμερου* θα προσθέσει σε μια διαλεχτή μελέτη της η Μαργαρίτα Δαλμάτη⁸⁹. Η Δαλμάτη αφού θα παρουσιάσει την εργοβιογραφία του Βοκκάκιου θα εστιάσει σε θέματα που αποδεικνύουν τη σπουδαιότητα του Δεκαήμερου, ξεκινώντας από τη «συμβουλή» που δίνει ο Βοκκάκιος: «δεν πρέπει οι ανθρώπινες ατέλειες, και τα εγκλήματα ακόμα του Κλήρου, ν' απομακρύνουν τους πιστούς από την Εκκλησία. Χρειάζεται πολλή πίστη, φωτεινό μυαλό και μεγάλη δύναμη για να μιλήσει κανείς έτσι στους "άσωτους" εκείνους καιρούς»⁹⁰. Παρουσιάζει όλα τα ονομαστά πρόσωπα που περνάνε από τις ιστορίες του Βοκκάκιου, τους ελληνικούς τόπους, και καταλήγει στη συζυγική απιστία που ήταν «η πιο κοινή πληγή την εποχή του Βοκκάκιου»⁹¹. Στη συνέχεια εκθέτει την ιστορική και κοινωνική κατάσταση της τιμωρίας της μοιχού σε θάνατο αλλά και την τροποποίηση του νόμου την εποχή του Βοκκάκιου, όταν πλέον θανατώνονται μονάχα οι γυναίκες που μοιχεύονται για χρηματισμό. Επισημαίνει πως «ο Βοκκάκιος είναι άνθρωπος υγιής ψυχικά, στη θολή και ταραγμένη εποχή του· πιστεύει στο θεό, πιστεύει στον έρωτα»⁹² σημειώνοντας επιπλέον ότι:

«από το Βοκκάκιο λείπει ο θρησκευτικός φανατισμός του Δάντη, και μαζί με το πνεύμα ανεξιθρησκίας, πιστεύει πως πρέπει να αναγνωριστούν και για τη γυναίκα της εποχής του τα δικαιώματα στον έρωτα. Τον έρωτα τον θέλει για όλες τις ηλικίες, όχι να είναι αποκλειστικό προνόμιο της πρώτης νιότης... Μέσα σ' αυτό το

⁸⁷ Ο.π. Α. Σαχίνης, *Τετράδια Κριτικής Δεύτερη σειρά*, σ. 101.

⁸⁸ Ο.α.π.

⁸⁹ Μ. Δαλμάτη, «Βοκκάκιος» στο *Η Ηθική της Λογοτεχνίας*, Οι εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1973, σσ. 112-124.

⁹⁰ Ο.π. Μ. Δαλμάτη, «Βοκκάκιος» στο *Η Ηθική της Λογοτεχνίας*, σ. 120.

⁹¹ Ο.π. Μ. Δαλμάτη, «Βοκκάκιος» στο *Η Ηθική της Λογοτεχνίας*, σ. 121.

⁹² Ο.α.π.

πνεύμα κινούνται οι ιστορίες του “Δεκαήμερου”... με θύμα πάντα τη χοντροκεφαλιά και τη βλακεία και τον εγωισμό του ανθρώπου... Από παντού όμως ξεχειλίζει εκείνη η χαρά της ζωής που δίνει ο έρωτας... σε μερικά από τα διηγήματα λέγονται ωμά όσα η ηθική δεν ανέχεται να ακούγονται, δέχεται όμως να γίνονται»⁹³.

Η Δαλμάτη τονίζει ιδιαίτερα την «αριστουργηματική περιγραφή του καιρού της επιδημίας της πανούκλας στη Φλωρεντία, το 1348»⁹⁴ και κάνοντας έμμεση αναφορά στη θεώρηση της φυσιοκρατίας του Βοκκάκιου καταλήγει με τα λόγια του φλωρεντινού: «Ποιό είναι το μεγάλο αξίωμα μέσα στη Φύση; - Πως, κατά το μέτρο των δυνάμεών του, όποιος έρχεται στον κόσμο, υπερασπίζεται και προστατεύει τη ζωή του»⁹⁵.

Ο Βοκκάκιος και τα μοτίβα του επηρέασαν σημαντικά και το θεατρικό έργο, το οποίο φέρει και στον τίτλο του το όνομα του φλωρεντινού συγγραφέα, *Αχ αυτός ο... Βοκκάκιος* του Σταύρου Μελισσινού⁹⁶. Είναι κωμωδία τρίπρακτη και η επίδραση του Βοκκάκιου εντοπίζεται και στα ονόματα των προσώπων της κωμωδίας. Ο εξοχότατος ονομάζεται Ρικκιάρντο ντι Τσίντζικα, όνομα που συναντάται στην 10η ιστορία της 2ης ημέρας, η Ζινέβρα, η γυναίκα του εξοχότατου, δεκαοχτάρα καλλονή, όνομα που βρίσκεται σε δύο ιστορίες, στην 9η ιστορία της 2ης ημέρας και στην 6η ιστορία της 10ης ημέρας (Ζινέβρα η Ωραία), ο Τσιπόλα, ο κοκκινοτρίχης γείτονάς τους, βίος και πολιτεία, πρωταγωνιστεί στην 10η ιστορία της έκτης ημέρας, η Μπελκολόρε, στην 2η ιστορία της 8ης ημέρας, ο Ρούστικο στη 10η ιστορία της 3ης ημέρας. Η κωμωδία είναι στο βοκκακικό πνεύμα, δηλαδή, υπάρχουν περιστατικά πικάντικα, με έντονα κωμικά και αισθησιακά υπονοούμενα.

Ανέλπιστα, στο πλαίσιο της έρευνας της παρουσίας και των επιδράσεων του Βοκκάκιου στην Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα, υπήρξε ένα γεγονός που εντυπωσιάζει. Ο «Βοκκάκιος» συνέδεσε δύο μεγάλους ηθοποιούς και ερμηνευτές. Τη θεϊκή Μαρία Κάλλας και τον Δημήτρη Χορν. Η Κάλλας την 21^η Ιανουαρίου 1941 στην πρώτη της μελοδραματική εμφάνιση θα υποδυθεί τη Βεατρίκη στο έργο "Βοκκάκιος" του Φραντς φον Σουπέ στο κινηματοθέατρο Παλλάς, στο πλαίσιο της συνεργασίας της με την

⁹³ Ο.π. Μ. Δαλμάτη, «Βοκκάκιος» στο *Η Ηθική της Λογοτεχνίας*, σ. 122.

⁹⁴ Ο.α.π.

⁹⁵ Ο.π. Μ. Δαλμάτη, «Βοκκάκιος» στο *Η Ηθική της Λογοτεχνίας*, σ. 124.

⁹⁶ Στ. Μελισσηνός, *Αχ αυτός ο... Βοκκάκιος*, Στ. Μελισσηνός, Αθήνα 1966, σσ. 1-111.

Εθνική Λυρική Σκηνή⁹⁷. Στο ίδιο έργο το ρόλο του πρίγκιπα Πέτρου ερμήνευσε ο Δημήτρης Χορν και με αυτή τη δεύτερη εμφάνισή του πήρε την πρώτη του κριτική⁹⁸. Ο Χορν ενθουσιάζοντας το γεγονός επεσήμανε στον συλλέκτη Δημήτρη Μπαγέρη, βλέποντας το πρόγραμμα της παράστασης «Βοκκάκιος», πως «στον θίασο η Μαρία Καλογεροπούλου ήταν η μετέπειτα Μαρία Κάλας»⁹⁹, και μιλώντας επίσης για την πολυσυζητημένη ιδιοτυπία της φωνής της *casta diva* περιέγραψε την εμπειρία του: «Θυμάμαι σε μια απογευματινή, πετάχτηκα έξω από το καμαρίνι ακούγοντας μια φωνή να σπάζει τα τζάμια. Είναι μια καινούργια. Την έφερε ο Μπασιτιάς μου είπαν»¹⁰⁰. Ο Βοκκάκιος ένωσε στα πρώτα βήματά τους δύο μεγάλους θεατράνθρωπους, που η παρουσία τους σημάδεψε την υποκριτική και ερμηνευτική τέχνη.

Περατώνοντας την καταγραφή της εμφάνισης, της επίδρασης και της ερμηνείας του Βοκκάκιου στον ελληνικό 20^ο αιώνα μπορούμε να συμπεράνουμε πως ο Βοκκάκιος και το έργο του προσεγγίστηκε είτε με αποσπασματικό τρόπο είτε σύμφωνα με το μέγεθος επίδρασης του ελληνικού κλασικού πολιτισμού στο έργο του και στη λογοτεχνική διαμόρφωσή του. Υπήρξαν αναλύσεις για την επιρροή του σε έργα όπως η *Ερωφίλη* του Χορτάτση και ο *Ερωτόκριτος* του Κορνάρου ή σε λογοτέχνες όπως οι Τριβώλης, Βηλαράς ή ακόμα πόσο σημαντική ήταν η προσφορά του στα ευρωπαϊκά γράμματα, επειδή έφερε σε επαφή, πρώτος αυτός, την αρχαιοελληνική γραμματεία με τον Ιταλικό πολιτισμό της εποχής του, μέσω του Λεόντιου Πιλάτου. Αγνοήθηκε ή υποτιμήθηκε η μεγάλη και αξιόλογη παρουσία και επιρροή του στην Ιταλική και Ευρωπαϊκή πεζογραφία¹⁰¹, δεδομένου ότι ο πολιτισμός του λόγου δεν αναλυόταν με τα νέα χαρακτηριστικά και τις νέες τεχνικές του. Επιπλέον απουσίασε από την ελληνική διηγηματογραφία το στοιχείο *Boccaccio*, το σημαντικότερο συστατικό στη γραφίδα του Βοκκάκιου, καθώς «επιλέχθηκε» άλλη, διαφορετική κατεύθυνση. Παρά τους συνήθεις ηθικολογικούς ενδοιασμούς, μέρη του *Δεκαήμερου* «πωλούνταν» λόγω της «απαγορευμένης διάστασής» του. Ωστόσο, η ειλικρίνεια της ελευθεριότητας του Βοκκάκιου απέχει από τις «εκλεπτυσμένες» αρχές,

⁹⁷ Βλ. εφημερίδα *Το Βήμα*, άρθρο με τίτλο «Το χρονολόγιο της ζωής της Κάλας», με ημερομηνία 23-9-2007.

⁹⁸ Βλ. εφημερίδα *Το Βήμα*, άρθρο της Μυρτώς Λοβέρδου «Δημήτρης Χορν 10 χρόνια από τον θάνατό του» που δημοσιεύθηκε την 6^η Ιανουαρίου 2008. Σε αυτό το άρθρο αναφέρεται η πρώτη κριτική για τον Χορν, την οποία έγραψε ο Ιωάννης Ψαρούδας στην εφημερίδα *Ελεύθερο Βήμα* (31-1-1941): «Ο νέος κ. Χορν στο ρόλο του πρίγκιπος Πέτρου εφάνηκε καλός ηθοποιός...».

⁹⁹ Βλ. εφημερίδα *Το Βήμα*, άρθρο της Μυρτώς Λοβέρδου με τίτλο «Όλος ο Χορν σαν μια ταινία» που δημοσιεύθηκε την 23^η Νοεμβρίου 2008.

¹⁰⁰ Βλ. εφημερίδα *Το Βήμα*, άρθρο της Ίσμας Τουλάτου με τίτλο «Η δεσποινίς Καλογεροπούλου έχει ταλέντο...» που δημοσιεύθηκε την 15^η Σεπτεμβρίου 2002.

¹⁰¹ Βλ. V. Branca, *Giovanni Boccaccio*, Marzorati, Milano 1960.

με αποτέλεσμα την αποσπασματική, μηδαμινή ή εξειδικευμένη παρουσία του έργου του με δημοσιεύσεις επιλεκτικής παρουσίας διηγημάτων σε ανθολογίες και λογοτεχνικά περιοδικά¹⁰². Ο Βοκκάκιος περιέγραψε τα σημαντικότερα κίνητρα της ανθρώπινης ζωής¹⁰³: το πνεύμα, τον έρωτα βάσει φυσιοκρατικών αρχών, την αρετή, την ευφυΐα, το αρχέγονο ένστικτο, στοιχεία που εντοπίζονται στο *Δεκαήμερο* λόγω της προσήλωσης του συγγραφέα στον άνθρωπο και στη δύναμη του πολιτισμού του λόγου και του πνεύματός του¹⁰⁴. Ο Βοκκάκιος μίκρυνε τις αποστάσεις κοινού και διανοουμένων μέσω των ιδεών της αρχαιότητας με νεωτεριστικό πνεύμα, με τον «προκλητικό» και «επαναστατικό» του χαρακτήρα, λειτουργώντας ως πρότυπο κατά της σεμνοτυφίας και των προλήψεων, με επακόλουθο να αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη στηρίγματα του κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού.

¹⁰² Βλ. Ζ. Ζωγραφίδου, *Η παρουσία της Ιταλικής Λογοτεχνίας στην Ελλάδα*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1999.

¹⁰³ Βλ. «Translator's introduction» του καθηγητή Ιταλικής Φιλολογίας στο University of Leicester G. H. McWilliam στη δεύτερη έκδοση του *The Decameron*, Penguin classics, London 1995, σσ. xxiii-cxliv.

¹⁰⁴ Βλ. Ι. Δ. Τσόλκας, «non solamente invano ma con grandissimo danno», στα υπό δημοσίευση πρακτικά Τμήματος Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΕΚΠΑ & Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου Αθηνών, *Ελλάδα – Ιταλία: Διαπολιτισμικές Προσεγγίσεις, Κύκλοι Ομιλιών 2013*, ΕΚΠΑ, Αθήνα 2013.